

Landskapskaraktärisering

VÄSTERBOTTENS LÄN

Innehåll

Inledning	3
Bakgrund	3
Syfte	3
Metod	3
Avgränsning	3
Landskapsanalys	4
Landskapet	4
Landskapets värden	4
Landskapets tålighet	5
Landskapskaraktärer i AC-län	6
Kustbandet	6
Kustnära kulturbygd	8
Skogslandet	10
Fjällnära skogsmark	12
Fjällvärden	14
Älvdalar	16
Källor	18
Översiktskarta	19

Inledning

Bakgrund

Länsstyrelsen i Västerbottens län driver för närvarande ett projekt vars överripande syfte och mål är att ta fram ett fördjupat kunskapsunderlag för vindbruket i länet så att en utbyggnad kan påskyndas och underlättas till gang för regional tillväxt och hållbar utveckling.

Landskapskaraktäriseringen har utgått från befintliga underlag från Riksantikvarieämbetet, Länsstyrelsen och Statistiska Centralbyrån samt Metrias översiktskarta.

Uppdraget har utförts 2010 av Ramböll Umeå genom landskapsarkitekt LAR/MSA Malin Nordenson (uppdragsansvarig), landskapsarkitekt LAR/MSA Helena Brämersson Gaddefors och kulturgeograf Johnny Granström.

Syfte

Syftet med rapporten är dels att öka förståelsen för de olika landskapskaraktärer som finns i Västerbottens län dels att ge vägledning för kommande mer riktade landskapsanalyser av särskilt utpekade områden. Genom att översiktligt belysa de olika landskapstyperna ur ett fysiskt-, kulturhistoriskt-, socialt - och funktionellt perspektiv utformas en generell beskrivning av Västerbottens län.

Metod

Västerbottens län har delats in i sex olika, övergripande landskapstyper:

- Kustbandet
- Kustnära kulturbygd
- Skogslandet
- Fjällnära skogsmarker
- Fjällvärlden
- Älvdalar och dalgångar

Karaktärsområdena har i sin tur delats in i mindre delområden. Indelningen är principiell och övergångarna mellan de olika karaktärerna är inte en synlig gräns utan övergången sker inom ett område som kan variera. Älvdalarna och dalgångarna skiljer sig något från de övriga landskapskaraktärerna då de sträcker sig tvärs landskapet och genom flera av de andra utpekade landskapskaraktärerna. Umeälvens dalgång sträcker sig längst med cirka 45 mil. Dessa områden förändras beroende på omgivande landskapskaraktärer men detta redovisas inte på karta. Hur de förändras, beroende på vilken landskapskaraktär de sträcker sig genom, beskrivs endast i text.

Ansatsen är övergripande. Landskapskaraktäriseringen är lämplig som planeringsunderlag för ytterligare fördjupningar och analyser för mer avgränsade områden.

Avgränsning

Landskapskaraktärerna har avgränsats efter de drag i landskapet som är tydligt urskiljbara genom tolkning av kartmaterial och GIS-underlag. Exempel på GIS-material är: riksintressen för kultur- och naturvård, riksintresse för rennäring och friluftsliv, fornlämningar, naturinventeringar, och naturgeografiska regioner samt befolkningsstatistik. Alla enskilda intressen redovisas inte i text och på kartor utan sammanvägs i tolkningen av materialet.

Landskapsanalys

Landskapet

Landskapet har formats under årtusenden genom en mängd olika processer. I botten ligger de naturgeografiska förhållandena: geologi, topografi, hydrologi och vegetation. På det kommer de kulturhistoriska uttrycken som ger landskapet dess historiska dimensioner.

Enligt den **europiska landskapskonventionen**¹ definieras landskap som ”ett område som uppfattas av människor och vars karaktär är resultatet av påverkan av och samspel mellan naturliga och/eller mänskliga faktorer”.

Den ser till helheter, sammanhang och tidsdjup. Ett sådant sätt är till hjälp för att förstå förändringar i landskapet och sätta in dem i sitt sammanhang. Konventionen har också en tydlig demokratisk aspekt. Den lyfter fram landskapets sociala betydelse och understryker vikten av att människor kan delta aktivt i värdering och förvaltning av landskapet.

Ett landskap kan delas in i typer eller karaktärer med olika grad av noggrannhet och med olika utgångspunkter beroende på syftet. Ju mer detaljerat man studerar landskapet, desto fler delar, typer och karaktärer kan urskiljas.

Begreppet landskapskaraktär berättar om vad landskapet är uppbyggt av. Det kan vara vägar, fält, berg, dalgångar, bebyggelse. Dessa element relaterar eller sammanlänkar på olika sätt till varandra i olika landskap och bildar mönster /strukturer. Tillsammans med landskapets värden ger det landskapet en karaktär som skiljer det från andra landskap.

¹ Den europeiska landskapskonventionen syftar till att förbättra skydd, förvaltning och planering av europeiska landskap. Den syftar också till att främja samarbetet kring landskapsfrågor inom Europa och till att stärka allmänhetens och lokalsamhällets delaktighet i det arbetet. Konventionen innefattar alla typer av landskap som människor möter i sin vardag och på sin fritid. Landskapskonventionen beräknas träda i kraft i mars 2011.

Landskapets värden

För att kunna beskriva ett landskaps fysiska struktur och skala kan man använda olika begrepp. Riksantikvarieämbetet och Naturvårdsverket använder kunskapsvärden, upplevelsevärden och bruksvärden för att beskriva landskapet. Till bruksvärden räknas även det pedagogiskt värdet.

Landskapets **kunskapsvärde** är den information som finns lagrat i landskapet. Det handlar om vad landskapet kan ”berätta” om den historiska utvecklingen. Det kan vara fornlämningar, bebyggelse, vägstrukturer etc.

Landskapets **upplevelsevärde** är individuellt då det ofta handlar om visuella aspekter och symboliska och identitetsskapande värden. Landskapet ger olika upplevelser beroende på perspektiv och kunskap. Det kan t.ex. handla om igenkännande, tillhörighet, motvilja eller avståndstagande.

Landskapets **bruksvärde** är landskapets värde som resurs för boende, näringsliv, rekreation och friluftsliv och som besöksmål. I bruksvärdet ingår även den framtida användningen av landskapet samt naturmiljöer som ekosystemtjänst.

Landskapets **pedagogiska värde** kan vara hur landskapets historia kan avläsas och förstås.

Landskapets tålighet

Steget efter landskapskaraktäriseringen har varit att analysera riskerna för att de konstaterade värdena förstörs eller förminskas, som ett resultat av olika tillägg eller förändringar. Vi talar då om landskapets ”känslighet” respektive ”tålighet” och avser med det ett landskaps förmåga att kunna ta emot nya inslag utan att dessa påtagligt förändrar landskapets karaktär.

Landskapets känslighet är i hög grad länkad till hur pass höga dess värden är. Generellt är det lätt att tänka sig att högre värden medför större känslighet. Man måste dock tänka på att känsligheten också är relaterad till vilken slags förändring det är fråga om.

Beskrivningen av landskapets tålighet baseras på den övergripande landskapskaraktäriseringen och syftet är att ge en översiktlig vägledning för kommande landskapsanalyser.

Landskapskaraktärer i AC-län

Kustbandet

Avgränsningen av denna landskapskaraktär är gjord utifrån och längs den flikiga kusten. Kustbandet består av skärgården, kustlinjen samt dess närområde. I området kan man tydligt uppfatta havet och anpassningen till detta genom hur bebyggelsen är lokaliserad och hur vegetationen är anpassad efter kustklimatet.

Kustbandet domineras av flacka morän- och sedimentområden som långsamt sjunker mot havet. Den flacka västerbottniska kustslätten är karaktäristisk med tydliga nord-sydliga moränåsar (drumliner) och en mycket flikig kust. Små halvöar sträcker sig ut i havet och småöar och kobbar med lipade berg hållar varvas med strandängar och skogsmarker. Älvar och andra vattendrags mynningsområden utgörs ofta av stora igenväxande vikar och deltalandskap.

Både natur- och kulturlandskapet är starkt påverkade av den alltjämt pågående landhöjningen. De tidigaste handelsplatserna anlades vid älvmyningarna, och när dessa försköts måste även samhällena flytta. Fortfarande ligger ett antal **medelstora orter** i kustbandet såsom: Nordmaling, Hörnefors, Holmsund, Skellefteåhamn, Kåge och Byske.

Där hav möter land finns ett rikt djur- och naturliv och flera områden är skyddade (riksintresse naturvård och Natura 2000). Den speciella naturen lockar även många människor med ett intresse för natur, fågelskådning och friluftsliv. I området finns ett flertal områden som omfattas av riksintresse friluftsliv.

Bebyggelsen i kustbandet består dels av äldre fiskelägen, äldre skärgårdshemman och fritidsbebyggelse från 1900-talet.

Tåligheten

Synligheten är stor för nya element i denna landskapskaraktär då kusten är flack ibland kal och med strandängar. Den vegetation som finns i området förmår inte mildra intrycket av större element.

Kustbandet är välbesökt vilket gör att bruksvärdet är högt. Upplevelsevärdena är likaså stora och hör samman med orördheten.

Kustbandet hyser ett rikt djur- och naturliv. Här finns bl.a flera områden utpekade för sitt rika fågelliv.

Bebyggelsen vänder sig ofta ut mot havet. I kustbandet finns även utmärkande landmärken såsom fyrar, båkar och kummlar som behöver en frizon för att fortsättningsvis uppfattas som landmärken.

Båk är ett fyrliknande sjömärke utan ljus.

Kummel är ett sjömärke, traditionellt i form av en vitmålad stenhög.

Småskalig odlingsmark
mellan skogsområden

Flack och flikig kust

Fiskelägen, spridda gårdar
och fritidshus

Vidsträckta utblickar mot
havet

Landskapskaraktär kustbandet

Västerbottens kustband. Foto Länsstyrelsen Västerbotten Per-Anders Blomqvist

Kustnära kulturbygd

Området gränsar till Kustbandet i öster och Skogslandet i väster. Området karakteriseras av slätter och vågig terräng med låga kullar.

Det är kring vattendragen och sjöarna man hittar den bästa odlingsmarken och en stor del av kustlandets befolkning har valt att bosätta sig i de öppna odlingslandskapen kring vattendrag och sjöar. Det levande jordbruket är en förutsättning för landskapsbilden. Den kustnära kulturbygden är mycket rik på historiska spår och lämningar. Dalgångarna i området har varit viktiga kommunikationsleder ända sedan de första människorna kom till området. Här finns rika spår efter både de nomadiserande jägar- och samlarkulturerna och deras efterföljare, de bofasta jordbrukarna.

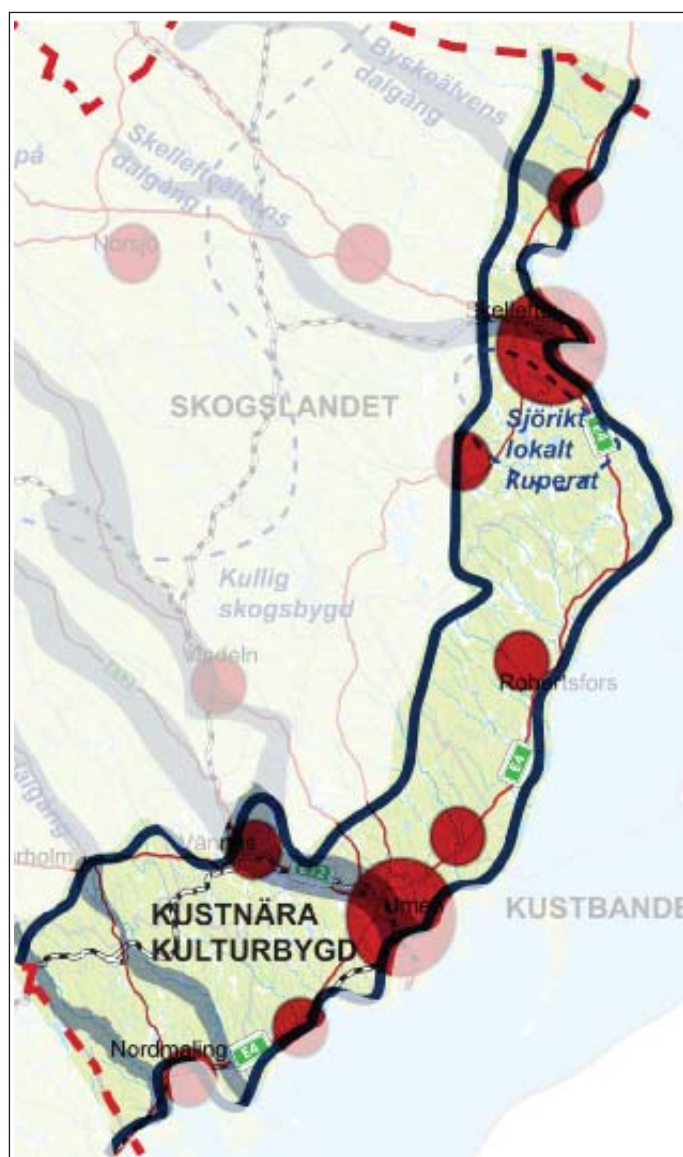
Samtliga större orter ligger vid å- eller älvmyrningar. Flera medelstora bebyggelsesamlingar och orter förekommer i den kustnära kulturbygden såsom Sävar, Robertsfors och Burträsk. Även dessa ligger i anslutning till vattendrag eller sjöar i dalgångar.

Den kustnära kulturbygden är det område som (om man undantar de älvdalar som sträcker sig genom området) har minst andel skyddade naturmiljöer och utpekade skyddade områden för rekreation. Området är dock den del av Västerbottens län som har flest invånare och som till vardags promenerar och strövar i bostadsnära naturområden.

Umeå får sina stadsprivilegier 1588 av kung Johan III. Då låg staden vid havet men platsen hade varit bebodd under mycket lång tid då det var ett strategiskt skyddat läge vid Umeälvens mynning i havet. Landhöjningen medförde att staden flyttade inåt land längs Umeälven till dagens läge. Staden eldhärjas på 1700-talet av ryska trupper och brinner även under senare delen av 1800-talet varmed stadsbilden förändras. När staden åter skulle byggas upp beslutades att gatorna inte fick vara för trånga och att björkar skulle planteras längs alla gator i staden och därmed var "björkarnas stad" född. Kommunen, landstinget

och universitetet är de tre största arbetsgivarna i Umeå. Idag bor cirka 75 600 personer i Umeås tätort.

Skellefteå har haft stor betydelse för handeln med trävaror men fick först år sina stadsprivilegier 1845 och är därmed en av Norrlandskustens yngre städer. Skellefteå är traditionellt en industristad men andelen småföretag och inom andra verksamheter har ökat under senare år. Idag bor cirka 32 400 personer i Skellefteås tätort.

Landskapskaraktär kustnära kulturbygd

Inom området sträcker sig följande dalgångar/älvdalar (beskrivs under ett eget avsnitt):

- Lögdeälvens dalgång
- Öreälvens dalgång
- Umeälvens dalgång
- Skellefteälvens dalgång
- Byskeälvens dalgång

Sjörikt lokalt kuperat landskap

Inom karaktärsområdet kustnära kulturbygd, finns ett delområde söder om Skellefteå med särskilda karaktärsdrag. Området kan benämnas Sjörikt lokalt kuperat. Det består av flack skogsmark med lokalt inslag av höjdparter. Området är rikt på sjöar av vilka flera ligger inom den slingrande Bureälvens vattensystem. Sjöarna är belägna i landskapets lågpunkter och omges av småskalig jordbruksmark och bebyggelse. Här finns några av områdets största sjöar. Kring sjöarna finns odlingsmark, som är än mer småskalig på grund av den brantare topografen. Från Burträsk sträcker sig en uppodlad dalgång norrut omgiven av högre terräng.

Tåligheten

Upplevelsevärde i kulturlandskapet är högt och även bruksvärdet då området är rikt befolkat. Siktlinjerna i landskapet koncentreras längs de öppna dalgångarna och över odlingsmarkerna. Beroende på karaktär kan dessa platser vara känsliga för nya element som kan verka störande.

De öppna områdena avgränsas av skogsbeklädda höjdryggar eller skogsparter. Tydliga och karaktäristiska höjdryggar kan påverkas negativt av konkurrerande uppstickande element. Andra flacka skogsparter eller skogsparter på mindre kullig terräng kan vara tåligare.

Odlingslätter och vågig skogsbeklädd terräng ger småskaligt landskap

Odling kring älvdalar, vattendrag och sjöar

Stora städer vid å- och älvmyningar

Infrastrukturstråk E4 och Botniabanan

Rikt på kulturlämningar

Västerbottens kustnära kulturbygd och Hummelholm.
Foto Länsstyrelsen Västerbotten. Helena Wikberg

Skogslandet

Karaktärsområdet Skogslandet omfattar två naturgeografiska regioner: Norrlands vågiga bergkullterräng med mellanboreala skogsområden och Norra Norrlands barrskogsområden och bergkullslätter. Övergången mellan dessa naturgeografiska regioner är flytande och i detta arbete samlas de inom en övergripande karaktär ”Skogslandet” och delas in i två delområden: ”Kullig skogsbygd” och ”Skogsbygd på höjdsätter”. Vegetationen inom området består i huvudsak av moss- och risrika barrskogar. I lågpunkter med finjordar förekommer blandskog med inslag av gran, björk, asp och sälg.

Området är största delen beläget ovan HK (högsta kustlinjen är den nivå dit havet nådde som högst under eller efter den senaste istiden). Bosättningen är av sent datum och förlagd till främst lokalklimatiskt gynnsamma lägen såsom älvdalar. Här förekommer även mindre jordbruk och odlingsmarker. Det är även här som dagens medelstora orter och bebyggelsesamlingar, Vännäs, Vännäs by, Vindeln, Boliden, Norsjö, Malå, Åsele, Dorotea, Vilhelmina, och Storuman, är lokaliserade.

Skogslandet inbjuder till rekreation och friluftliv såsom vandring, skidåkning samt bär- och svamp-plockning. Det finns även speciella naturområden med karaktäristisk och speciell natur. Ett exempel är nationalparken Björnlandet söder om Åsele. I området finns även ett antal skogar och myrar som är Natura 2000-områden. Områdena är tillflyktsorter för hotade djur och växter. Här finns också riksintresseområden för rennäringen.

Kullig skogsbygd består av ett kraftigt kuperat och kulligt skogslandskap. Området är myr- och sjörikt och i områdets östra del, kring Bygdeträsk, finns några av skogslandets största sjöar. Kring sjöarna finns odlingsmark, som är småskalig på grund av den brantare topografin. Sjörikedomen och det kuperade landskapet kan ge skillnader i lokalklimatet.

Skogsbygd på höjdsätter består av ett mer böljande kuperat skogslandskap. På sina håll finns utpräglade tallhedskogar. Delområdet upplevs som enhetligt

med återkommande inslag av myrar, stora och små sjöar och vattendrag samt mindre ytor med öppen odlingsmark.

Inom ”Skogslandet” sträcker sig följande dalgångar/älvdalar (beskrivs under ett eget avsnitt):

- Ångermanälvens dalgång
- Lögdeälvens dalgång
- Öreälvens dalgång
- Umeälvens dalgång
- Vindelälvens dalgång
- Skellefteälvens dalgång
- Byskeälvens dalgång

Kullig skogsbygd ur Strategi för formellt skydd av skog i Västerbottens län, Länsstyrelsen och Skogsvårdsstyrelsen i Västerbotten, Andreas Garpebring

Skogsbygd på höjdsätter - här nationalparken Björnlandet. Foto: Länsstyrelsen i Västerbotten, Andreas Garpebring

Tåligheten

Området är, genom den utbredda skogsmarken relativt tåligt för ingrepp. Tydliga och karaktäristiska bergsformationer samt landmärken såsom kyrkor kan påverkas negativt av konkurrerande uppstickande element.

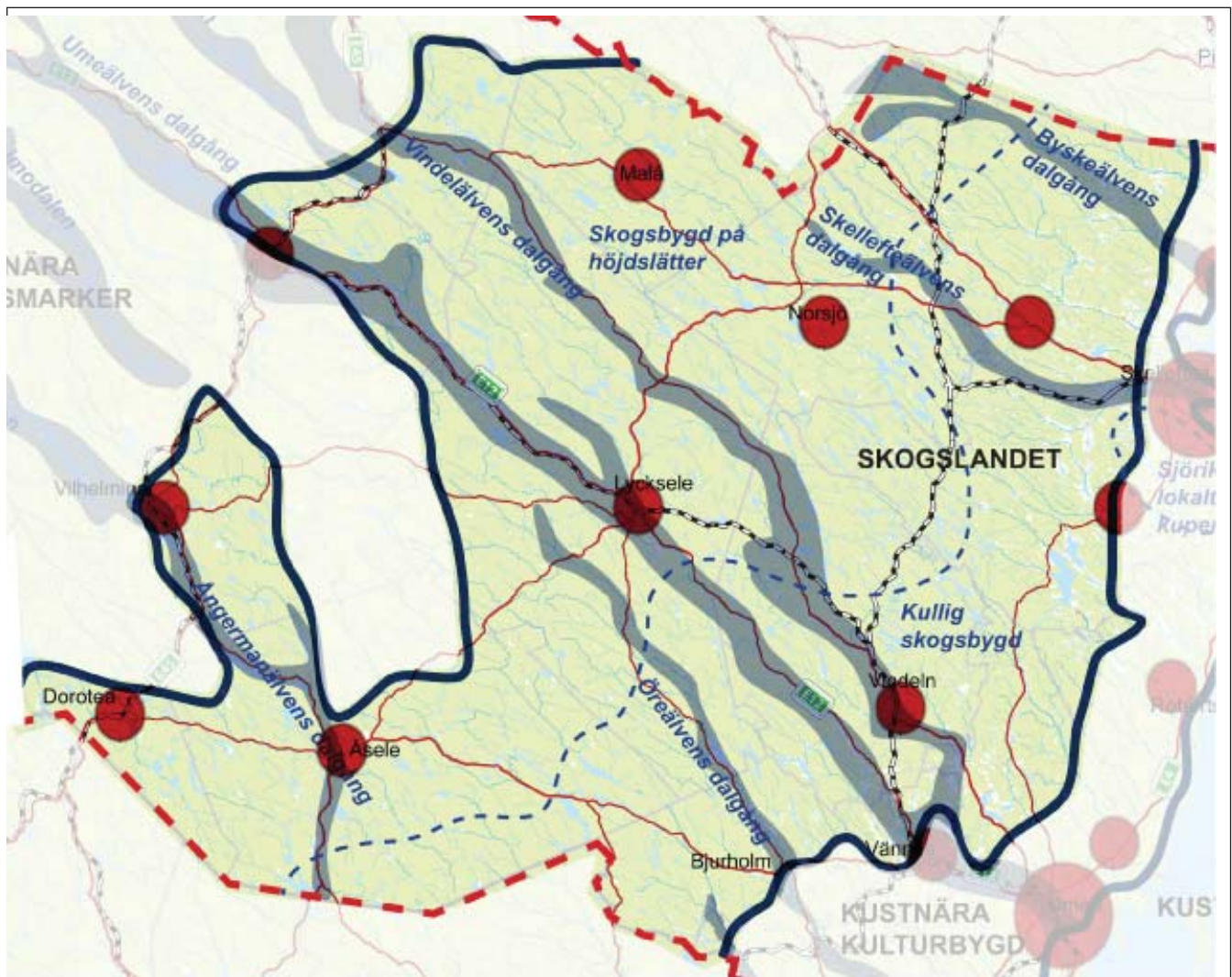
Bruksvärdet i landskapet är lokalt högt i speciella natur- och rekreationsområden samt i områden som rennäringsområdena nyttjar. Även skogsområden nära orter dit människor söker sig för att plocka bär och svamp mm har högt bruksvärde.

Vidsträckt barrskog

Kuperat, skogsbeklätt

Sjö- och myrrikt

Kulturlämningar, små jordbruk och medelstora orter i dalgångar och vid sjöar

Landskapskaraktär skogslandet

Fjällnära skogsmarker

Området sammanfaller med den naturgeografiska regionen Förfjällsregionen med huvudsakligen nordligt boreal vegetation. Området kännetecknas av förfjäll, plataer och större bergsmassiv. Höjden över havet överstiger vanligen 500 m. Vegetationen består av glesnande, normalt näringsfattiga barrskogar. Inslaget av tall är ofta stort men björkinblandningen ökar mot fjällregionen. Glasbjörk ersätter vårtbjörk. Skogsgränsen markeras av fjällbjörkskogar.

Inom området höjer sig över bergen ett flackt landskap av myr och granskog. Förfjällen har tidigare varit kala, men i takt med att skogsgränsen höjts, har kalvfället vuxit igen. Stora delar är av riksintresse för rennäringen.

Ett stort förfjällsområde, Stöttingfjället, bildar en utlöpare i områdets mer västliga del. Delar av området är av riksintresse för naturvård. Det är ett stort högländ med långa lider och berg samt mellanliggande plataer, myrar och vattendrag. På de högre liggande delarna dominerar granskogar (upp till 350 år gamla) medan på en del plataområden och bergstoppar dominerar björkskog av subalpin karaktär. En stor del av riksintresseområdet för Stöttingfjället utgörs av relativt näringsfattiga myrmarker, av vilka en del har använts för myrslätter. I Stöttingfjällsområdet finns också riksintresse för kulturmiljövården - Risträsk by och Bjurträsk

De fjällnära skogsmarkerna inbjuder till rekreation och friluftsliv såsom vandring, skidåkning samt bär- och svampplockning. På de många myrmarkerna finns det på hösten goda förutsättningar att hitta hjortron. Ett exempel är Blaikfjället (skyddat Natura 2000 område, riksintresse naturvård samt riksintresse rörligt friluftsliv).

Bebyggelsesamlingar och orter inom området är mindre (>1000 invånare) och i huvudsak koncentrerade till dalgångar och vattendrag. Det är även i dessa områden odlingsmarker och större delen av kultur lämningar återfinns.

Inom ”Fjällnära skogsmarker” sträcker sig följande dalgångar/älvdalar (beskrivs under ett eget avsnitt):

- **Kultsjö- och Malgomajdalen, delar av Ångermanälvens dalgång**
- **Vojmådalen, del av Ångermanälvens dalgång**
- **Umeälvens dalgång**
- **Juktådalen, del av Umeälvens dalgång**
- **Vindelälvens dalgång**

Kultsjön med Marsfjället i bakgrunden. Foto: Länsstyrelsen i Västerbotten, Marita Alatalo

Tåligheten

Området är i högvuxna större skogsområden relativt tåligt för ingrepp, från håll sett. Tydliga och karaktäristiska bergsformationer kan påverkas negativt av konkurrerande uppstickande element.

Bruksvärdet i landskapet är lokalt högt i speciella fjäll- natur- och rekreationsområden inte minst för renskötseln.

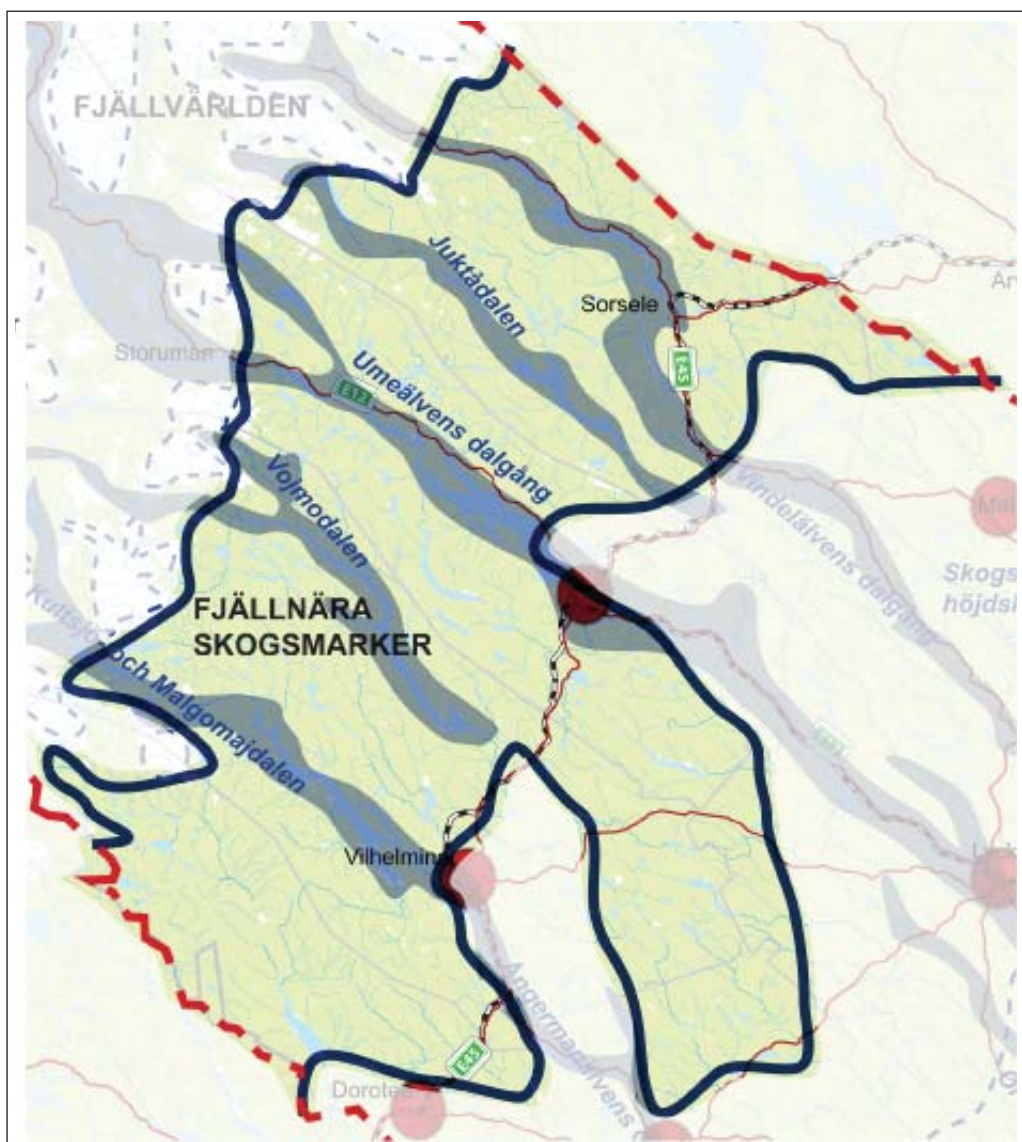
Skogsbevuxna berg höjer sig över flacka myrar och skogsmarker

Inslag av fjällbjörkskogar i höglänta trakter

Sjö- och myrrikt

Mindre orter och bebyggelsesamlingar i anslutning till sjöar eller vattendrag

Kulturlämningar och mindre odlingar koncentrerade till dalgångar och kring vattendrag

Landskapskaraktär fjällnära skogsmarker

Fjällvärlden

Området sammanfaller med det naturgeografiska området Nordlands, Troms och Lapplands högfjällsregion. Området består av karaktäristiska lägre och avrundade lågfjäll med böljande fjällslätter. Den kalkrika berggrunden ger en särpräglad och rik flora. I dalbottnarna förekommer fjällbjörkskog. Från dalbottnar på omkring 600 m öh reser sig högfjällen med toppar på över 1700 meter.

Fjällvärdens unika natur har medfört att stora områden är skyddade (Natura 2000 och Riksintresse naturvård). Fjällvärdens naturvärden uppskattas även av människor och många reser till området för att vandra och åka skidor. Större delen av fjällvärlden omfattas av riksintresse friluftsliv. Kungsleden sträcker sig genom Vindelfjällen, norra Europas största naturreservat. Stora delar av området är av riksintresse för rennäringen.

Bebyggelsen är gles och endast ett par mindre orter (>1000 invånare) förekommer inom området. Bebyggelsen är koncentrerad till dalgångar och vattendrag. Det är även i dessa områden större delen av kultur lämningar återfinns och till viss del odlingsmarker.

Kalfjäll är ett karaktäristiskt delområde inom fjällvärlden. Kalfjället, eller den alpina regionen börjar där skogsgränsen går, alltså där fjällbarrskogen eller fjällbjörkskogen slutar. Enstaka lågvuxna träd kan förekomma en bit in på kalfjället. Ovanför trädgränsen saknas dock all typ av trädvegetation. Här dominerar kortvuxna växter som är anpassade till kalfjällets kärva klimat. Snöförhållandena på kalfjället är annorlunda jämfört med i fjällskogarna. Eftersom kalfjället saknar ett skyddande skikt av trädkronor, fördelas snötäcket mycket ojämnt i terrängen av vindarna genom så kallad snödrivning. Fördelningen

Bebyggelse och odlingsmarker vid Stor Björkvattnet .
Foto: Ramböll

Vindelfjällets kalfjäll. Foto: Länsstyrelsen i Västerbotten,
Johanna Reinoja Cunningham

Inom ”Fjällvärlden” sträcker sig följande dalgångar/älvdalar (beskrivs under ett eget avsnitt):

- Kultsjö- och Malgomajdalen, delar av Ångermanälvens dalgång
- Vojmådalen, del av Ångermanälvens dalgång
- Umeälvens dalgång
- Juktådalen, del av Umeälvens dalgång
- Vindelälvens dalgång

Tåligheten

Synligheten är stor i detta område då det består av ungefär lika delar kalfjäll som lågvuxen fjällbjörkskog i dalbottnar.

Fjällvärden är välbesökt och viktig för renskötseln vilket gör att bruksvärdet är högt. Upplevelsevärdena är likaså stora och hör samman med orördheten.

Avrundade fjäll och böljande fjällslätter

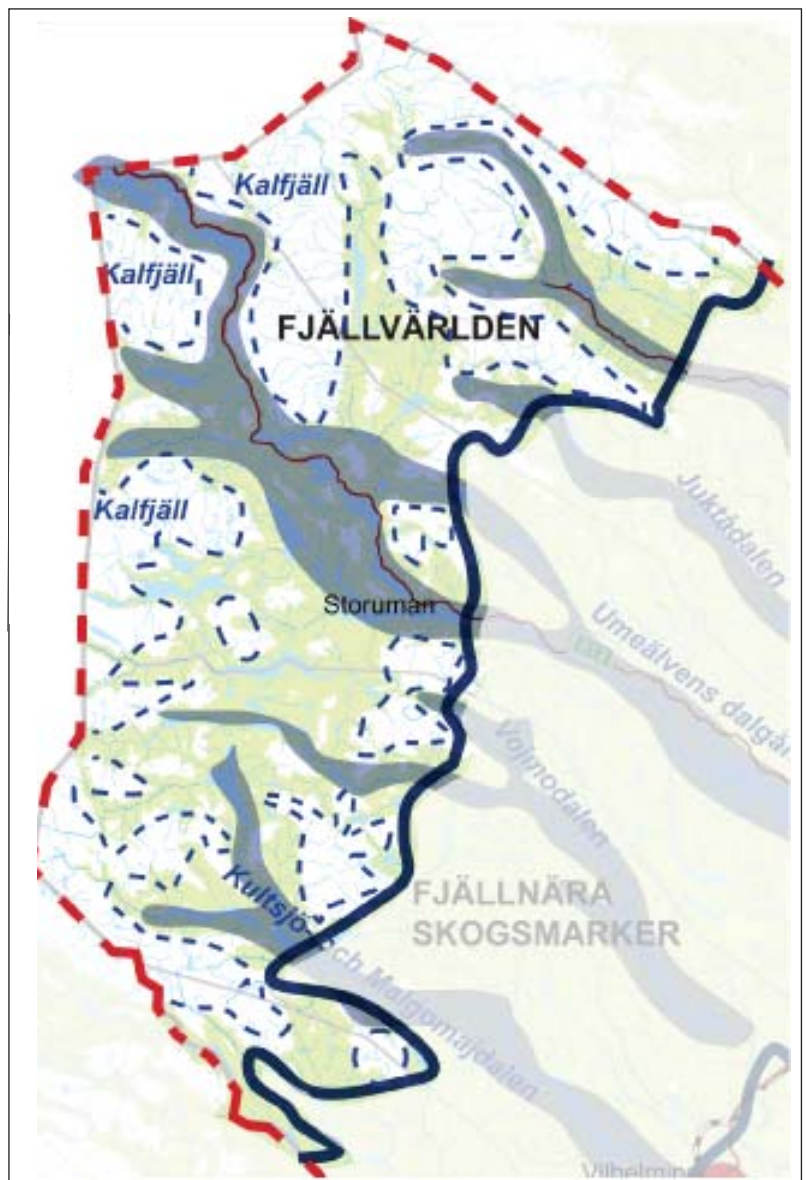
Fjällbjörkskog

Kalfjäll

Gles bebyggelse och fåtal mindre orter i anslutning till sjöar eller vattendrag

Kulturlämningar koncentrerade till dalgångar och kring vattendrag

Vidsträckta utblickar

Landskapskaraktär fjällnära skogsmarker

Älvdalar och dalgångar

Dalgångarna har varit viktiga kommunikationsleder ända sedan de första människorna kom till området. Här finns rika spår efter både de nomadiserande jägar- och samla kulturerna och deras efterföljare, de bofasta jordbrukarna. Uppodlade dalgångar och slätter inramas i huvudsak av skogsbevuxna höjdparter och höjdryggar. Bebyggelsen ligger ofta uppdragen i gränsen mot skogen. Det levande jordbruket är en förutsättning för landskapsbildningen.

Större vägar och järnvägar följer dalgångarnas riktningar. Även bebyggelsen är koncentrerad till dalgångarna. Den varierar från städer till orter med varierande antal invånare, industriområden till gles jordbruksbebyggelse, kyrkor och annan bebyggelse. I dalgångarna är koncentrationen av kulturlämningar hög.

Det är kring dalgångarna som Västerbottens läns odlingsmarker samlas. Odlingsmarkernas storlek och innehåll förändras från öster, med såväl spannmål som vall och betesmarker, till väster med mindre vallar och betesmarker. Dalgångarna varierar från ibland trånga, djupt skurna till slättbetonade storskaliga landskapsrum.

Älvdalarnas och dalgångarnas speciella förutsättningar med vattnet som en urgammal kommunikationsled samt en rik kultur- och naturmiljö inbjuder till rekreation och friluftsliv. Flera av älvdalarna omfattas av riksintresse friluftsliv: Lögde älv, Öre älv, Vindelälven, Byske älv och Nedre Vojmån. Samma områden (förutom Nedre Vojmån) är också riksintresse för naturvård.

Följande större dalgångar/älvdalar identifieras inom Västerbottens län:

- Ångermanälvens dalgång
- Kultsjö- och Malmgårdalen, delar av Ångermanälvens dalgång
- Vojmådalens, del av Ångermanälvens dalgång
- Umeälvens dalgång

- Juktådalen, del av Umeälvens dalgång
- Vindelälvens dalgång
- Lögdeälvens dalgång
- Öreälvens dalgång
- Skellefteälvens dalgång
- Byskeälvens dalgång

Tåligheten

Upplevelsevärdet i älvdalar och dalgångar är högt och även bruksvärdet då området är rikt befolkat och flera dalgångar är utpekade områden för riksintresse friluftsliv. Siktlinjerna är stundtals långa längs de öppna dalgångarna och omgivande odlingsmarker. Beroende på karaktär kan dessa platser vara känsliga för nya element som kan verka störande.

De öppna dalgångarna avgränsas av skogsbeklädda

Umeälvens dalgång, med vattnet Överuman och väg E12, omgiven av fjällvärlden. Foto: Ramböll

Vid Vindelälven strax uppströms sammanflödet med Umeälven breder en av länets bördigaste odlingsjor dar ut sig. Foto Länsstyrelsen Västerbotten, Jan Norrman.

höjdryggar eller skogspartier. Tydliga och karaktäristiska höjdryggar kan påverkas negativt av konkurrerande uppstickande element.

En stor del av länets orter och annan bebyggelse, exempelvis jordbruksbebyggelse finns i älvdalarna och i dalgångar kring vattendrag. Dalgångarna har historiskt varit viktiga vandringsleder för rennäringen.

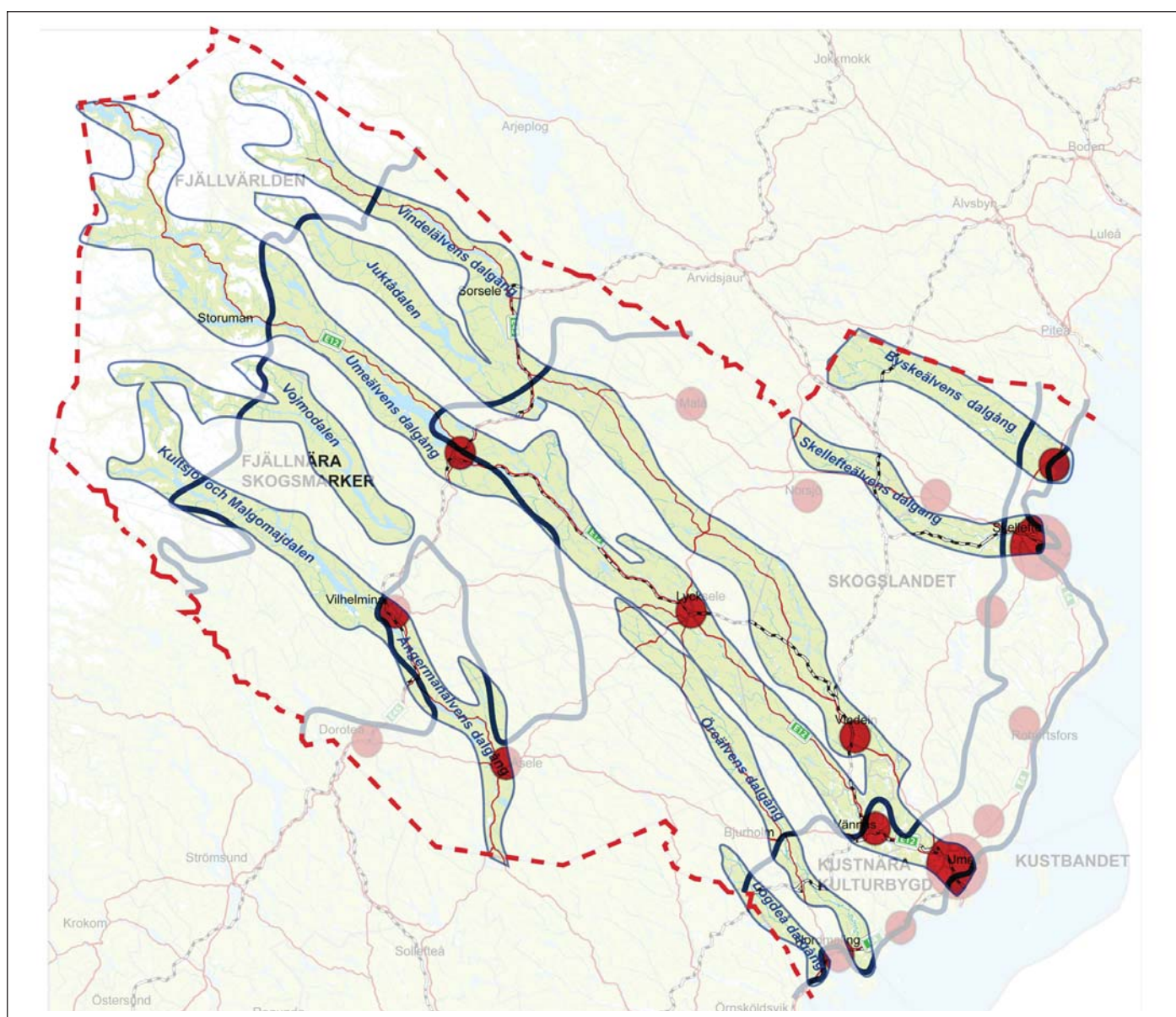
Öppna markerade dalgångar inramade av höjdryggar, till stor del skogsbevuxna

Vidsträckta utblickar

Fornlämningsrika odlingsbygder

Varierad bebyggelse

Infrastruktur följer dalgångarnas riktning

Landskapskaraktär älvdalar och dalgångar

Källor

- Vindkraften och landskapet- att analysera förutsättningar och utforma anläggningar. Boverket 2009 www.lansstyrelsen.se/vasterbotten
www.ne.se
- Vindkraftshandboken. Planering och prövning av vindkraftverk på land och i kustnära vattenområden. Boverket januari 2009 www.vindelfjallen.se
www.scb.se
www.raa.se
- Förslag till genomförande av den europeiska landskapskonventionen i Sverige. Riksantikvarieämbetet. Rapport 2008-01-15 www.gis.lst.se
- Utflyktsguide från kust till fjäll i Västerbottens län, Länsstyrelsen Västerbotten
- Natura 2000, Länsstyrelsen i Västerbottens län, 2005
- Landskapsprogram Åsele driftområde, Trafikverket 2009
- Landskapsprogram Storuman/Sorsele driftområde, Vägverket 2008
- Förstudie Norrbottniabanan, Ny järnväg Umeå - Skellefteå, Banverket 2005
- Norrbottniabanan - utgångspunkter för gestaltning och gestaltningsprogram, Banverket 2005
- Lärrarhandledning till det Västerbottniska kulturhistorien - fördjupning kustbandet, Västerbottens museum
- Strategi för formellt skydd av skog i Västerbottens län, Länsstyrelsen och Skogsvårdsstyrelsen i Västerbotten.